

Estudis sociolingüístics de la Viceconselleria de Política Lingüística del Govern Basc

per Miren Mateo i Xabier Aizpurua

Resum

Els estudis sociolingüístics impulsats aquesta última dècada per la Viceconselleria de Política Lingüística del Govern Basc són un exponent de la voluntat d'implementar i avaluar periòdicament les polítiques d'acció positiva a favor del basc.

En aquest sentit, les enquestes sociolingüístiques d'Euskal Herria, fetes cada cinc anys des de 1991 són, juntament amb els censos, els instruments bàsics per a l'obtenció dels indicadors d'avaluació finals de l'eficàcia de les polítiques lingüístiques desenvolupades per a la promoció de l'ús del basc. Aquestes enquestes ens permeten, d'una banda, contrastar i completar la informació derivada dels censos de població i dels padrons municipals d'habitants que, des de 1981, ofereixen dades relatives a la llengua materna, el coneixement i l'ús del basc i, d'altra banda, obtenir la informació bàsica necessària en aquells territoris de parla basca (País Basc Nord) de què no es disposa de dades censals.

En aquest article es presenta una breu panoràmica dels indicadors d'avaluació de la política lingüística i de l'evolució sociolingüística i dels seus principals resultats en la Comunitat Autònoma Basca (CAB)

Sumari

1. Introducció
2. Indicadors d'evolució sociolingüística
3. Principals resultats
4. Conclusions finals
5. Estudis de la Viceconselleria de Política Lingüística

1. Introducció

Segons Joseba Intxausti:¹ "Les estadístiques de l'alabès Ladislao Velasco constitueixen les dades més fidedignes que reconeixem sobre el nombre de parlants bascos del segle passat". S'ha de remarcar l'elevadíssim percentatge de bascoparlants de la quasi totalitat dels diversos territoris d'Euskal Herria (vegeu annex 1):² Gipuzkoa (1867), 96 %; Bizkaia (1867), 81 %; País Basc Nord (1866), 65 %; Navarra (1867-68), 20 % i Àlaba (1867), 10 %.

Tenint en compte aquestes dades cal remarcar que, durant el darrer segle, la regressió ininterrompuda del basc, a causa de múltiples factors que no intentarem d'explicar ara, ha provocat un desplaçament lingüístic de tal magnitud que, avui dia:

- Gairebé han desaparegut els parlants monolingües bascoparlants (*euskalduns*);³
- El nombre de parlants bascofons s'ha reduït a menys de la tercera part dels seus efectius;

---

1. *La lengua de los vascos*. Elkar SA. Donostia (1992).

2. *Los Éuskaros en Álava, Guipúzcoa y Vizcaya*. Barcelona (1879).

3. Segons Xabier Aizpurua, els bascoparlants són aquelles persones capaces de parlar en basc "bé" o "bastant bé" (en una escala de cinc categories; les altres tres són "alguna cosa", "poc" o "res"), independentment de la llengua materna. En l'actualitat, pràcticament tots els bascoparlants són bilingües, ja que gairebé no hi ha bascoparlants monolingües (suposen el 0, 5 % de la població major de 16 anys; els bascoparlants monolingües menors de 5 anys ho deixen de ser en incorporar-se al sistema educatiu basc). Per tant, inclou tots el bilingües independentment de la seva L1.

- La població la llengua materna de la qual és el basc és minoritària en tots els territoris d'Euskal Herria.

S'han complert ja més de 20 anys des que l'Estatut d'Autonomia (CAB, 1979) proclamés el basc llengua oficial de la Comunitat Autònoma del País Basc i de la recuperació de les nostres pròpies institucions. Una de les mesures fonamentals adoptades en la Comunitat Autònoma del País Basc va ser la Llei 10/1982, bàsica de normalització de l'ús del basc, que després de reconèixer els drets lingüístics dels ciutadans va establir els deures dels poders públics amb la finalitat d'aconseguir la plena normalització del basc. Des d'aquest moment, la inversió del desplaçament lingüístic (*reversing language shift*) es va convertir en l'eix principal de la política lingüística dels anys successius.

Segons Joshua Fishman,⁴ la inversió del desplaçament lingüístic aspira no solament al foment de l'adquisició precoç del llenguatge, al domini fluid de les diverses varietats d'una primera o segona llengua i al seu ús corrent en l'escola, sinó també a la creixent funcionalitat social i a la transmissió intergeneracional d'una llengua que encara no ha arribat a ser la llengua materna de la majoria de la població, de manera que cada generació successiva pugui partir d'un punt més avançat respecte del que va partir l'anterior.

2. Indicadors d'evolució sociolingüística

Tenint en compte tot això, ja fa més de 10 anys que la Viceconselleria de Política Lingüística del Govern Basc va optar per intentar articular un sistema d'indicadors senzill, fiable, homogeni, continuat en el temps i comprensiu d'Euskal Herria, en el seu conjunt, per a permetre avaluar simultàniament, en els diversos territoris i col·lectius socials i, longitudinalment, en el mateix territori o col·lectiu social, entre altres, els aspectes següents:

- I. La transmissió intergeneracional del basc i, de manera molt especial, la seva transmissió familiar o la seva adquisició precoç a través de l'escola.
- II. La mobilitat lingüística dels parlants (índexs de retenció, pèrdua, o incorporació al basc), segons la seva primera lectura.
- III. L'ús i la creixent funcionalitat social del basc:
  - A partir dels diferencials d'ús entre les funcions familiars, social i institucional, sobretot, entre els joves neobascoparlants (*euskaldunberris*).⁵
  - Amb una especial atenció a la identificació dels factors socioestructurals i psicolingüístics que més el condicionen: la densitat de bascoparlants en les xarxes de relacions més pròximes (família, amics, treball...) i el domini i la fluïdesa relatius del basc (sia aquest primera o segona llengua) i del castellà o francès.

Aquest sistema ha de ser, a més, representatiu de les diverses dimensions que conformen la identitat social, la dimensió sociodemogràfica (sexes i edat); la categoria socioprofessional (nivell d'estudis, professió, situació laboral); la dimensió geogràfica (les tres comunitats politicoadministratives d'Euskal Herria; les zones lingüístiques jurídicament establertes; les diverses zones sociolingüístiques; les províncies; les comarques i els municipis; i, en els

4. "Limitaciones de la eficacia escolar para invertir el desplazamiento lingüístico". *Primer congreso de la Escuela Pública Vasca, Ponencias Internacionales* (Estudios y Documentos sailean 9.a). Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 1990.

5. Segons Xabier Aizpurua, els neobascoparlants són aquelles persones que sense tenir el basc com a L1 (primera llengua o llengua materna) són capaces de parlar en basc "bé" o "bastant bé" (en una escala de cinc categories; les altres són "alguna cosa", "poc" o "res"). Per tant, són els bilingües que no tenen com a L1 el basc.

municipis superiors als 10.000 habitants, els barris); la identitat lingüística, l'origen; i la identitat cultural, entre altres. Per a això, ens basem en dos fonts d'informació bàsiques:

- Els censos i padrons municipals d'habitants de la CAB que es fan cada cinc anys i que a partir de 1981, han incorporat preguntes sobre el grau i la competència lingüística del basc (comprensió i expressió oral i escrita), la primera llengua adquirida fins als tres anys i la llengua d'ús predominant a casa ⁶ a partir de les quals hem elaborat tota una sèrie de tipologies més o menys sintètiques (tipologia de competència lingüística (vegeu annex 2); tipologia de mobilitat lingüística (vegeu annex 3) que inclou la retenció o pèrdua del basc o la incorporació al basc; i tipologia d'ús a casa (vegeu annex 4) segons la mobilitat lingüística.
- I les enquestes sociolingüístiques de 1991, 1996 i 2001 ⁷ que engloben el conjunt d'Euskal Herria que (amb una mostra superior als 6.300 individus) completa la informació de caràcter censal, encara que no són representatives en àmbits inferiors a la província.

Actualment, la Direcció de Coordinació de la Viceconselleria de Política Lingüística està embarcada, per una banda, en el projecte d'articular un sistema nacional d'indicadors de política lingüística i d'evolució sociolingüística per a servir d'avaluació continuada d'aquestes i, per altra banda, per a proporcionar informació rellevant als poder públics, als agents i òrgans (ciutadans en general, famílies, agents de normalització lingüística, professionals i entitats o associacions) participants en aquest procés de normalització de l'ús del basc.

L'elaboració d'un sistema nacional d'indicadors de la política lingüística és un projecte que ha format part dels successius plans d'actuació de la Viceconselleria de Política Lingüística. Constitueix una línia d'actuació de caràcter estable, que comporta:

- a) definició d'indicadors;
- b) construcció o càlcul dels indicadors prèviament definits;
- c) perfeccionament continuat del sistema d'indicadors.

L'objectiu fonamental del projecte és definir i construir un sistema d'indicadors capaç de proporcionar informació sobre l'estat de la política lingüística en el conjunt d'Euskadi, compatible amb els models internacionals que s'estan elaborant (Catalunya, Quebec...) i susceptible de ser també aplicat pels poders públics en els seus respectius àmbits de competències. Aquests indicadors han de referir-se tant als factors contextuals de la política lingüística, com als costos, el funcionament i els resultats d'aquesta. Per tant, no es tracta d'un projecte de durada determinada, sinó d'un programa d'actuació permanent que exigeix una revisió i una actualització periòdiques.

Per a l'obtenció d'indicadors es necessiten fonts de dades fiables i periòdiques per a la qual cosa serà necessari estretar, encara més, les relacions amb l'Institut Basc d'Estadística (EUSTAT), així com amb la resta de departaments del Govern i de la resta d'administracions, per a coordinar millor aquest projecte amb els altres estudis d'avaluació que conformen les fonts naturals de dades per a alguns indicadors, especialment els de processos i resultats de plans d'actuació sectorials corresponents.

Els plans d'actuació de la Viceconselleria de Política Lingüística corresponents als períodes 1995-1998 i 1999-2002 ja inclouen la necessitat d'avaluar sistemàticament la política lingüística i avançava la necessitat d'elaborar un sistema nacional d'indicadors.

---

6. Encara no disposem dels resultats del cens de l'any 2001.

7. Els resultats d'aquesta darrera enquesta sociolingüística encara no han estat publicats.

Amb aquesta finalitat, es va modificar el 1996 el Consell Assessor del Basc en què, a partir d'aquest moment, estan representats, a més dels poders públics de la CAB amb competències plenes en matèria de política lingüística (govern, diputacions forals i associacions de municipis) múltiples agents i representants de la iniciativa social. El Consell Assessor del Basc va constituir diversos grups de treball per tractar tasques concretes en el marc del projecte:

- a) avaluació dels punts forts i febles dels programes d'actuació sectorials de les últimes dècades;
- b) l'anàlisi dels pressupostos destinats a la promoció de l'ús de l'èuscar.

Els resultats d'aquesta avaluació van ser plasmats en el Pla General de l'Ús del Basc, aprovat pel Govern Basc el 28 de juliol de 1998 i ratificat, posteriorment, pel Parlament Basc, el 10 de desembre de 1999.

Avui dia seguim treballant per a articular el sistema nacional d'indicadors. La primera dificultat que planteja la construcció d'un sistema nacional d'indicadors és la necessitat de la seva coherència interna i de l'establiment de les relacions entre aquests, cosa que demana l'adopció d'un model teòric de referència. No obstant això, l'experiència internacional mostra la impossibilitat pràctica d'establir aquest model.⁸ Per això, seria preferible optar per establir un marc de referència operatiu que permeti distribuir amb coherència els indicadors i relacionar-los entre si.

Aquest marc funcional de referència podria constar dels següents cinc apartats que, alhora, comprendria multitud d'indicadors:⁹

- a) Context (població total i any per any; PIB per habitant; relació de la població amb l'activitat econòmica; població immigrant i la seva edat...);
- b) Recursos (despesa pública en promoció de l'ús del basc; proporció de població activa que treballa com a agent de normalització lingüística (professorat, tècnics d'èuscar, traductors, intèrprets, periodistes...);
- c) Desenvolupament legislatiu i programes sectorials d'actuació (percentatge d'alumnes del sistema educatiu basc per models lingüístics (A, B, D, X) i per etapes educatives, segons la titularitat (públic, privat); presència de la música cantada en basc en les emissions; difusió (nombre d'exemplars editats) en la premsa local i regional (gratuïta) amb indicació del percentatge de notícies en basc...);
- d) Processos (nombre d'administracions, de centres educatius o d'empreses amb plans de basc...);
- e) Resultats (transmissió intergeneracional del basc, inclosa la família, per edats; ús del basc en àmbits formals i informals).

És difícil de determinar el nombre d'indicadors que han d'integrar un sistema per la qual cosa és molt important fixar criteris per a la selecció d'aquests,¹⁰ com ara:

- Rellevància i significació: els indicadors han d'aportar informació significativa sobre aspectes rellevants de la política lingüística;
- Immediatesa: els indicadors han de facilitar una idea ràpida i global de la situació sociolingüística i de la política lingüística, oferint els seus trets més característics de manera sintètica;

---

8. En general, es considera que el substrat teòric que aporten les ciències socials encara no permeten l'elaboració d'un model conceptual rigorós. En tot cas, considerem que el model teòric *Reversing Language Shift*, formulat per J. Fishman el 1991 i revisat 10 anys més tard, podria constituir la base del nostre marc de referència operatiu.

9. En principi, estem treballant amb una llista preliminar de més de 100 indicadors.

10. Instituto Nacional de Calidad y Evaluación (2000). *Sistema estatal de Indicadores de la educación 2000*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

- Solidesa tècnica; és a dir, validesa i fiabilitat.
- Viabilitat: implica l'obtenció i el càlcul factible dels indicadors, tant pel que fa a la informació que es necessita com al seu cost.
- Perdurabilitat: suposa l'estabilitat temporal dels indicadors calculats, de manera que s'asseguri la possibilitat d'estudis longitudinals de la situació sociolingüística i de la política lingüística.
- Selecció consensuada: el procés de selecció d'indicadors sempre és difícil, ja que obliga a posar d'acord punts de vista no necessàriament coincidents i prioritats diferents. És fonamental que aquest procés estigui regit per la recerca del consens.

3. Principals resultats

Un cop hem dit això, a continuació procedirem a presentar les principals conclusions dels estudis sociolingüístics de la Viceconselleria de Política Lingüística. Aquests estudis presenten una situació molt complexa i canviant, caracteritzada per:

- Canvis profunds en l'estructura de la nostra població, fruit de: a) una pèrdua de població molt important provocada pel brusc descens de la natalitat (la pèrdua entre els més joves és realment espectacular) cosa que provoca, simultàniament, l'envelliment accelerat; b) i de la progressiva incorporació d'immigrants que encara s'intensificarà més durant els pròxims anys.
- Un profund canvi qualitatiu en el col·lectiu de bascoparlants motivat per la progressiva substitució de bascoparlants nadius (*euskaldunzaharras*),¹¹ conseqüència directa de la massiva incorporació de bilingües joves per a qui el basc és la seva L2 (entre els més joves, els neobascomparlants¹² superen ja als bascoparlants nadius). Ambdós col·lectius són qualitativament molt diferents tant des del punt de vista del seu domini o facilitat relativa a l'hora d'expressar-se en basc o en castellà, com des del punt de vista de la densitat de bascoparlants que hi ha en les seves xarxes de relacions familiar, social (i laboral), cosa que condiona enormement els seus respectius usos lingüístics.

Precisament, aquestes profundes transformacions que estan succeint simultàniament dificulten que l'enorme increment de bilingües, així com el lleuger augment del basc per edats, siguin més perceptibles en el conjunt de la nostra societat. En qualsevol cas, a continuació presentem en titulars que intentarem desenvolupar posteriorment, alguns dels trets que caracteritzen l'evolució sociolingüística del nostre país:

- La majoria de la població aposta per l'acció positiva a favor del basc, llengua minoritària i minoritzada.
- L'avenç en la transmissió intergeneracional del basc és espectacular gràcies a la incorporació de desenes de milers de nous parlants fruit de l'euskaldinització del sistema educatiu basc.
- La transmissió familiar del basc és quasi plena. Malgrat això, el percentatge de persones del qual L1 és únicament el basc es manté pràcticament estable sobre la població total, tot i que augmenta lleugerament si se suma als qui tenen com a L1 el basc i el castellà, les dos llengües simultàniament.
- L'ús del basc (sobretot, en els àmbits d'ús més formals, però també en els àmbits d'ús informals) està augmentant però 10 anys més tard i en menor mesura que el seu coneixement. Malgrat això, les persones que s'expressen habitualment en basc són minoria en tots els grups d'edat (quasi mai no superen el 25 %), tot i que hi ha notables

11. Segons Xabier Aizpurua, els bascomparlants nadius són les persones que, tenint el basc com a L1 (primera llengua o llengua materna) són capaces de parlar en basc "bé" o "bastant bé" (en una escala de cinc categories; les altres tres són "alguna cosa", "poc" o "res"). Per tant, són els bilingües que tenen com a L1 el basc.

12. Vegeu la nota número 5.

diferències segons l'edat: entre els més grans, això és, entre els nascuts abans de 1937, hi ha poques diferències entre els qui s'expressen en basc, els qui el saben parlar correctament i els qui el van tindre com a L1, solament o juntament amb el castellà; en canvi, entre els més joves, això és entre els nascuts després de 1977, els qui parlen habitualment en basc són algunes poques persones més (és l'únic tram d'edat en què l'ús supera lleugerament la barrera del 25 % de la població), però, tot i que resulti paradoxal, són el doble dels qui el van adquirir com a primera llengua i només una mica més de la meitat dels qui el saben parlar correctament.

Com dèiem anteriorment, l'avenç en la transmissió intergeneracional del basc és espectacular: mentre que el 1981 els castellans monolingües duplicaven i, fins i tot, triplicaven els bascoparlants, millor dit, els bilingües en tots els grups d'edat, 15 anys més tard, entre els joves menors de 25 anys, són els bilingües els qui superen i, fins i tot, dupliquen als castellans monolingües però, com ja hem assenyalat anteriorment, el bruscat descens de la natalitat impedeix que aquest augment de bilingües tingui un major reflex en la població total.

No obstant això, a causa del fet que la incorporació de joves bilingües obeeix, bàsicament, a l'euskaldinització del sistema educatiu, només la tercera part dels bilingües s'expressen en basc amb major fluïdesa, destresa o facilitat que en castellà. Així, doncs, el pes dels neobascòfons entre els bilingües és cada cop més gran i aquest canvi qualitatiu tan important repercuteix directament en l'ús del basc, ja que les condicions objectives perquè s'expressin habitualment en basc són, en aquest cas, bastant més desfavorables. Per tant, urgeix la posada en marxa de programes específics que permetran a aquests joves bilingües reforçar la competència lingüística adquirida a l'escola per evitar així un risc que, un cop fora d'aquesta, la perdin. En aquest sentit, és precís articular reforços socials addicionals de caràcter sentimental i afectiu (l'amor, l'aprovació i la consideració de la família, dels semblants i d'altres persones significatives de totes les generacions i a distints nivells d'intimitat) o de caràcter instrumental o pràctic (premis, càrrecs i ocupacions i altres proves tangibles d'èxit i realització que són degudament valorats per la societat) que permetin que aquestes destreses i aprenentatges arrelin i es tornin autosostingudes i d'operativitat autònoma.

Des del punt de vista de la mobilitat lingüística, cal subratllar que, en la CAB, les incorporacions al basc són molt superiors a les pèrdues (aquestes s'han minimitzat enormement); que a Navarra, les incorporacions superen lleugerament les pèrdues; i, al contrari, al País Basc del Nord, les pèrdues superen, amb escreix, les incorporacions. Aquestes situacions són un fidel reflex de les polítiques lingüístiques vigents a cada un dels tres territoris (vegeu annex 5).

D'altra banda, la major part dels bilingües de la CAB s'expressen principalment en basc, o en basc i en castellà, no solament amb la família sinó també en la comunitat pròxima (amics, companys de treball, sacerdot) i fins i tot, en els àmbits d'ús més formals (banc, ajuntament), a excepció dels serveis de salut. L'ús del basc està augmentant sensiblement en aquests darrers anys ¹³ en tots els àmbits d'ús analitzats. Ara bé, les persones que s'expressen habitualment en basc que són, en xifres absolutes, cada cop més, són, percentualment, cada cop menys respecte de la població total, cosa que és conseqüència directa de l'enorme increment de bilingües de què la primera llengua no és el basc en la nostra societat.

En definitiva, el perfil del col·lectiu dels bascoparlants està experimentant una transformació tan radical que les tradicionals senyes d'identitat d'aquest col·lectiu (bascoparlants són els qui tenen el basc com a primera llengua, el saben parlar correctament i el parlen habitualment a casa seva i/o amb els seus amics) són cada cop més difícils de reconèixer

---

13. Encara no s'han publicat els resultats de la *III Enquesta Sociolingüística d'Euskal Herria*.

(cada cop són menys els bascoparlants de què la primera llengua és el basc i cada cop més els qui no s'expressen habitualment en basc). Així doncs, ¿no estarem davant de les portes d'un canvi de la norma social imperant que fins al present ha garantit, entre els bascoparlants, un ús predominant del basc en àmbits d'ús com ara la família o els amics, en definitiva, una situació de diglòssia que n'ha possibilitat la pervivència al llarg del temps?

Pel que fa als factors que en condicionen l'ús, les anàlisis fetes a partir tant de les enquestes sociolingüístiques (vegeu annexos 6 i 7) com dels censos (vegeu annexos 8 i 9), mostren clarament que són la densitat de bascoparlants de la xarxa de relacions i la competència lingüística relativa a la primera i segona llengua les que tenen una major incidència:

- Per garantir un ús predominant del basc a casa es necessita que la densitat de bascoparlants en aquest àmbit d'ús, superi el 80 %.
- A casa, l'ús dels qui tenen el basc com a primera llengua és deu vegades superior al dels qui són bilingües d'origen i més de vint vegades superior al dels neobascòfons.

Els mapes sintètics dels municipis de la CAB, superiors als 10.000 habitants, per barris mostren que l'avenç del basc és un fet, des del punt de vista de l'increment de la densitat de bascoparlants en les xarxes de relacions socials, però també mostren que aquest increment de la densitat, avui dia, és insuficient i no arriba al nivell llindar necessari per garantir un ús social més generalitzat (Vitòria-Gasteiz (vegeu annex 10); Bilbao (vegeu annex 11); Donostia-San Sebastià (vegeu annex 12).

Per finalitzar, presentarem una visió panoràmica de la transmissió intergeneracional del basc especificant clarament l'aportació de la transmissió familiar.

Segons el padró municipal d'habitants de 1996, a la CAB hi ha 539.467 joves nascuts entre 1966 i 1990, que viuen a casa amb el pare i la mare (amb ambdós). Per a la nostra anàlisi, hem classificat aquest univers en cinc categories segons la competència lingüística de la parella:¹⁴

- **Tipus X:** el pare i la mare són castellanòfons; comprèn set de cada deu joves de l'univers total analitzat.
- **Tipus A:** un dels pares és o bé bascòfon o bé neobascòfon i l'altre, en canvi, és castellanòfon; agrupa un de cada deu joves (57.978 i 10,7 %).
- **Tipus B:** els seus pares són neobascòfons; engloba 9.848 joves, això és, únicament dos de cada cent (1,8 %).
- **Tipus B reforçat:** un dels pares és bascòfon i l'altre és neobascòfon; en total són 7.167 joves, un de cada cent (1,3 %).
- **Tipus D:** tant el pare com la mare són bascòfons; és un col·lectiu nombrós que engloba una mica més d'un de cada deu joves (13,7 %, 73.743 joves).

A continuació, hem analitzat l'evolució de la transmissió intergeneracional del basc i de la seva transmissió familiar per a cada una de les cinc categories ordenant, prèviament, a tots els joves en altres cinc grups segons l'any de naixement (nascuts entre 1966 i 1970; entre 1971-1975; 1976-1980; 1981-1985 i, finalment, els nascuts entre 1986 i 1990). Els resultats són els següents:

- **Tipus X:** evidentment no hi ha transmissió familiar (a excepció de casos molt aïllats i molt particulars) i la transmissió intergeneracional del basc és minoritària (inferior al 40% en tots els trams) malgrat que s'observa un increment molt important entre els més joves.
- **Tipus A:** La transmissió intergeneracional de l'èuscar és majoritària i s'ha incrementat de manera considerable fins arribar al 80%; bàsicament, és deguda (més del 60%) a la

---

14. Encara no hem especificat si és el pare o la mare qui sap basc.

- transmissió familiar que també s'ha incrementat significativament, gràcies, sobretot, als qui hans transmès el basc i el castellà, les dues simultàniament, com a primera llengua.
- **Tipus B:** la transmissió intergeneracional del basc és pràcticament total (supera el 90%), però més de les dues terceres parts són fruit de la transmissió a través de l'escola i no de la transmissió familiar; en qualsevol cas, cal destacar que aquesta darrera augmenta exponencialment a partir del 6,2% dels nascuts entre 1966 i 1970 fins arribar al 31,1% dels nascuts entre 1986 i 1990; entre aquests darrers estan pràcticament igualats els qui han transmès com a primera llengua únicament el basc i els qui l'han transmès juntament amb el castellà.
  - **Tipus B reforçat:** la transmissió intergeneracional del basc és, també, en aquest cas, pràcticament total però, a diferència del col·lectiu anterior, és fruit bàsicament de la transmissió familiar; s'ha de destacar, a més, que quasi les dues terceres parts han transmès únicament el basc com a primera llengua.
  - **Tipus D:** la transmissió intergeneracional del basc és pràcticament total i és deguda, quasi en exclusiva, a la transmissió familiar.

Finalment, l'anàlisi comparada dels nascuts entre 1966 i 1970 (vegeu annex 13) respecte dels nascuts entre 1986 i 1990 (vegeu annex 14) mostra una multiplicació de les parelles de tipus A, que eren molt minoritàries, i dels tipus B i B reforçat, que eren pràcticament residuals. Per això hem destacat la molt positiva avaluació no solament de la transmissió intergeneracional del basc, sinó també la transmissió familiar del basc en aquest tipus de parelles.

4. Conclusions finals

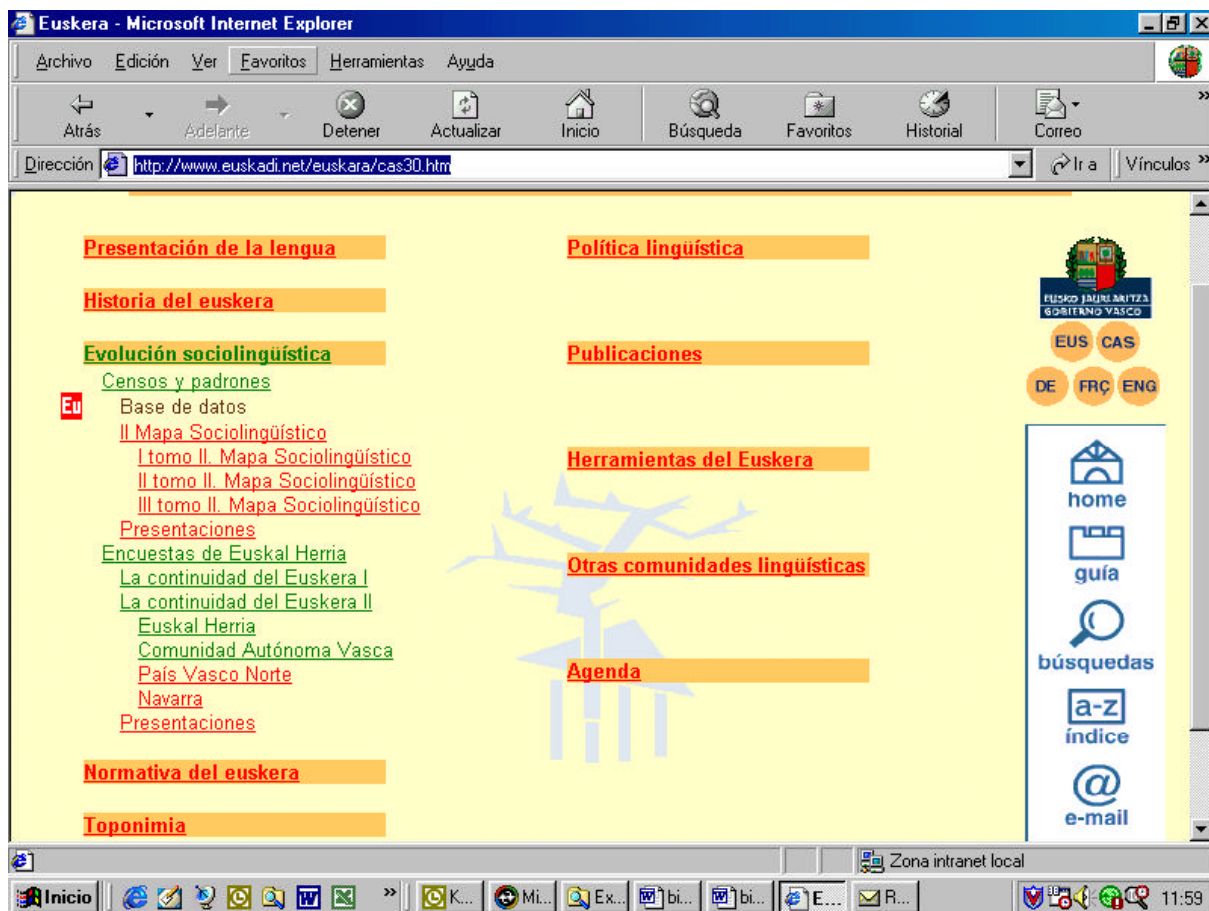
Tenint en compte els indicadors presentats, ens atreviríem a formular dues conclusions finals:

- A la CAB es constata un avenç important del basc des d'un punt de vista demogràfic (universalització del bilingüisme), geogràfic (en especial en les zones urbanes) i funcional (progressiu augment de l'ús de la transmissió familiar intergeneracional, fins i tot dels pares neobascòfons) que, a més, no ha comportat, en absolut, un retrocés del castellà, sinó dels monolingües castellanòfons. En definitiva, les situacions extremes, d'una banda i de l'altra, retrocedeixen ràpidament per donar pas a les situacions d'integració i mestissatge lingüístic i cultural. Això és fruit del gran suport social i de les mesures d'acció positives adoptades a favor del basc a principis dels anys 80.
- Contràriament, l'avenç del basc és molt menor a Navarra, on la política de promoció del basc és posterior en el temps i molt menys intensa que a la CAB; finalment, al País Basc del Nord, la regressió del basc és ininterrompuda i no està, en absolut, garantida la transmissió intergeneracional.

5. Els estudis de la Viceconselleria de Política Lingüística

Tots els estudis que han estat publicats, també estan disponibles en format electrònic a l'adreça següent: <http://www.euskadi.net/euskara/cas30.htm>

- *Euskal Herriko III. Soziolinguistikazko Inkesta / IIIª Encuesta sociolingüística de Euskal Herria*. Vitoria-Gasteiz (2001).
- *Evaluación del impacto económico de las actividades relacionadas con la promoción del euskera en la Comunidad Autónoma del País Vasco*. Vitoria-Gasteiz (2000).
- *IKEI. RECLUS, euskararen eredu prospektiboa / RECLUS, modelo prospectivo del euskera* (1998).
- *Nekane JAUSORO. Gazte-helduak. Hizkuntza-gaitasunetik erabilerara*. (1997). (Contracte firmat amb el Departament de Sociologia II de la Universitat del País Basc / Euskal Herriko Unibertsitateko).
- *Evaluación del impacto económico de las actividades relacionadas con la promoción del euskera en la Comunidad Autónoma del País Vasco...*. Vitoria-Gasteiz (1997).
- *Euskal Herriko II. Soziolinguistikazko Inkesta 1996 / IIª Encuesta sociolingüística de Euskal Herria* (1996). Vitoria-Gasteiz (1999).
- *II Mapa Sociolingüístico / II. Soziolinguistikazko Mapa*. Vitoria-Gasteiz. (1997/1998/1999).
- "La utilidad de las encuestas en el proceso de planificación lingüística" (1998). El 5 de juny de 1998, Mr. Padraig O'Riagain, representant de The Linguistics Institute of Ireland va firmar l'acord núm. 98-06-NOR-0074-00 amb la Direcció General XXII d'Educació, Formació i

Joventut de la Comissió Europea per liderar aquest projecte en què va participar la Viceconselleria de Política Lingüística del Govern Basc.

- "Planificación lingüística en el contexto europeo" (1998). El 14 d'abril de 1997, el Dr. Glyn Williams, en representació de la University College of North Wales, va firmar l'acord núm. 97-06-NOR-0040-00 amb la Direcció General XXII d'Educació, Formació i Joventut de la Comissió Europea per liderar aquest projecte en què va participar la Viceconselleria de Política Lingüística del Govern Basc (1998).

- "Política a desarrollar para la conexión entre la producción lingüística y el uso de la lengua" (1997). El 25 de novembre de 1996 Mr. Padraig O'Riagain representant a The Linguistics Institute of Ireland va firmar l'acord núm. 96-06-AUT-0145-00 amb la Direcció General XXII d'Educació, Formació i Joventut de la Comissió Europea per liderar aquest projecte en què va participar la Viceconselleria de Política Lingüística del Govern Basc.

- *Euskal Herriko I. Soziolinguistikazko Inkesta (1991) / I^a Encuesta sociolingüística de Euskal Herria (1991)*. Vitoria-Gasteiz (1992).

- *Soziolinguistikazko Mapa. 1986. urteko erroldaren araberako Euskal Autonomi elkarteko azterketa demolingüistikoa / Análisis demolingüístico de la Comunidad Autónoma Vasca derivado del Padrón de 1986*. Vitoria-Gasteiz (1989).

Hem intentat presentar una panoràmica dels estudis sociolingüístics de la Viceconselleria de Política Lingüística i dels principals resultats d'aquests, de la manera més agradable possible mitjançant l'ús, potser abusiu, de gràfics i imatges. Per a més informació, no dubteu a posar-vos en contacte amb nosaltres.

Miren Mateo
Xabier Aizpurua

m-mateo@ej-gv.es
x-aizpurua@ej-gv.es

Direcció de Coordinació
Viceconselleria de Política Lingüística
Departament de Cultura
Govern Basc
Donostia kalea 1
01010 Vitoria-Gasteiz
tel. 00 34 945 01 81 10
fax. 00 34 945 01 80 82

Població bascoparlant (Ladislao Velasco, 1866-1868)

TERRITORI	HABITANTS	BASCOPARLANTS	%
País Basc Nord (1866)	123.000	80.000	65,04
País Basc Sud	780.217	391.000	50,11
Navarra (1867-68)	300.328	60.000	19,97
Àlaba (1867)	120.494	12.000	9,59
Biscaia (1867)	183.098	149.098	81,43
Guipúscoa (1867)	176.297	170.000	96,42

Tipologies de competència lingüística

Ítems dels Censos de Població i Habitatges i del Padró Municipal d'Habitants referents al coneixement del basc

Entén?	En	}	Gens	0
Parla?	H		Amb dificultat	1
Llegeix?	L		Bé	2
Escriu?	Es			

Tipologia reduïda

Tipologia àmplia

Tipologia modificada 1991

Bascoparlants
 alfabetitzats
 parcialment alfabetitzats
 no alfabetitzats

$En\ 2 + H\ 2 + L\ 2 + Es\ 2$
 $En\ 2 + H\ 2 + L\ 1 + Es\ 1$
 $En\ 2 + H\ 2 + L\ 0 + Es\ 0$

igual
igual
igual

Quasibascoparlants
 alfabetitzats
 no alfabetitzats
 passius

$En\ 1\ ó\ 2 + H\ 1 + L\ 1\ ó\ 2 + Es\ 1\ ó\ 2$
 $En\ 1\ ó\ 2 + H\ 1 + L\ 0 + Es\ 0$
 $En\ 1\ ó\ 2 + H\ 0 + L\ 0 + Es\ 0$

} $H\ 1\ ó\ (H\ 0 + En\ 2\ ó\ L\ 2)$

Castellanoparlants

$En\ 0 + H\ 0 + L\ 0 + Es\ 0$

$H\ 0 + En\ 0\ ó\ 1 + L\ 0\ ó\ 1$

Mobilitat lingüística

(*Tipologia derivada del coneixement del basc com a L2 i la llengua materna*)

Llengua materna

EU	basc
C	castellà
EU&C	basc i castellà
AL	altres

Coneixement del basc

EUALF	bascoparlants alfabetitzats
EUPALF	bascoparlants parcialment alfabetitzats
EUNALF	bascoparlants no alfabetitzats
QUASI	quasibascoparlants
CAST	castellanoparlants

Tipologia àmplia

Tipologia reduïda

Bascoparlants alfabetitzats	EU + EUALF	→	Bascoparlants		
Bascoparlants parcialment alfabetitzats	EU + EUPALF				
Bascoparlants no alfabetitzats	EU + EUNALF				
Bilingües alfabetitzats	EU&C + EUALF			→	Bilingües
Bilingües parcialment alfabetitzats	EU&C + EUPALF				
Bilingües no alfabetitzats	EU&C + EUNALF				
Neobascoparlants alfabetitzats	C/AL + EUALF			→	Neobascoparlants
Neobascoparlants parcialment alfabetitzats	C/AL + EUPALF				
Neobascoparlants no alfabetitzats	C/AL + EUNALF				
Parcialment neobascoparlants	C/AL + QUASI			→	Parcialment neobascoparlants
Bascoparlants parcialment castellanitzats	EU + QUASI				
Bilingües parcialment castellanitzats	EU&C + QUASI			→	Parcialment castellanitzats
Bascoparlants totalment castellanitzats	EU + CAST				
Bilingües totalment castellanitzats	EU&C + CAST				
Castellanoparlants	C/AL + CAST	→	Castellanoparlants		

Ús lingüístic

(*Tipologia derivada de la mobilitat lingüística i la llengua d'ús a casa*)

Mobilitat lingüística

BAS	Bascoparlants
BIL	Bilingües
NBAS	Neobascoparlants
PNB	Parcialment neobascoparlants
BPC	Bascoparlants parcialment castellanitzats
BPCS	Bilingües parcialment castellanitzats

Llengua d'ús a casa

EU	basc
C	castellà
EU&C	basc i castellà
AL	altres

Tipologia reduïda

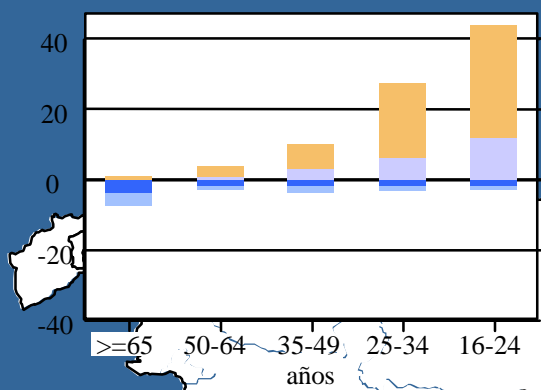
Bascoparlants actius	BAS	+	EU
Bascoparlants actius en ambdues llengües	BAS	+	EU&C
Bascoparlants passius	BAS	+	C/AL
Bilingües actius	BIL	+	EU
Bilingües actius en ambdues llengües	BIL	+	EU&C
Bilingües passius	BIL	+	C/AL
Neobascoparlants actius	NBAS	+	EU
Neobascoparlants actius en ambdues llengües	NBAS	+	EU&C
Neobascoparlants passius	NBAS	+	C/AL
Parcialment neobascoparlants actius	PNB	+	EU
Parcialment neobascoparlants actius en ambdues llengües	PNB	+	EU&C
Parcialment neobascoparlants passius	PNB	+	C/AL
Parcialment castellanitzats actius	BPC o BPCS	+	EU
Parcialment castellanitzats actius en ambdues llengües	BPC o BPCS	+	EU&C
Parcialment castellanitzats passius	BPC o BPCS	+	C/AL

Tipologia àmplia

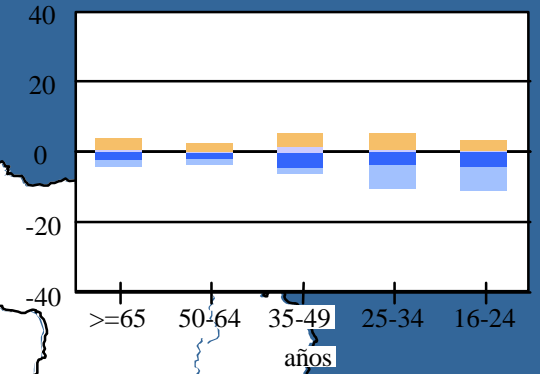
Grups	1, 4 i 7
	2, 5 i 8
	3, 6 i 9
	10, 13 i 16
	11, 14 i 17
	12, 15 i 18
	19, 22 i 25
	20, 23 i 26
	21, 24 i 27
	28
	29
	30
	31 i 34
	32 i 35
	33 i 36

Incrementos i pèrdues del basc per territoris i per edats (%)

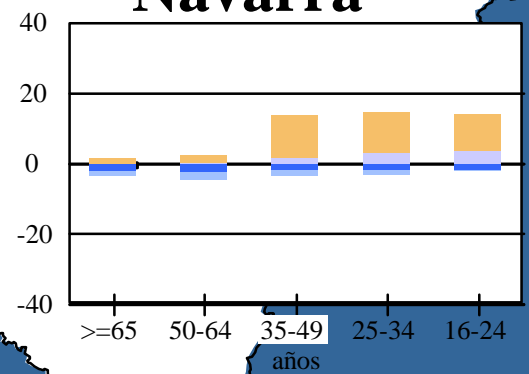
C. A. Basca

País Basc Nord

Navarra

Primera llengua erdera

- Parla basc Una mica
- Parla basc Bé

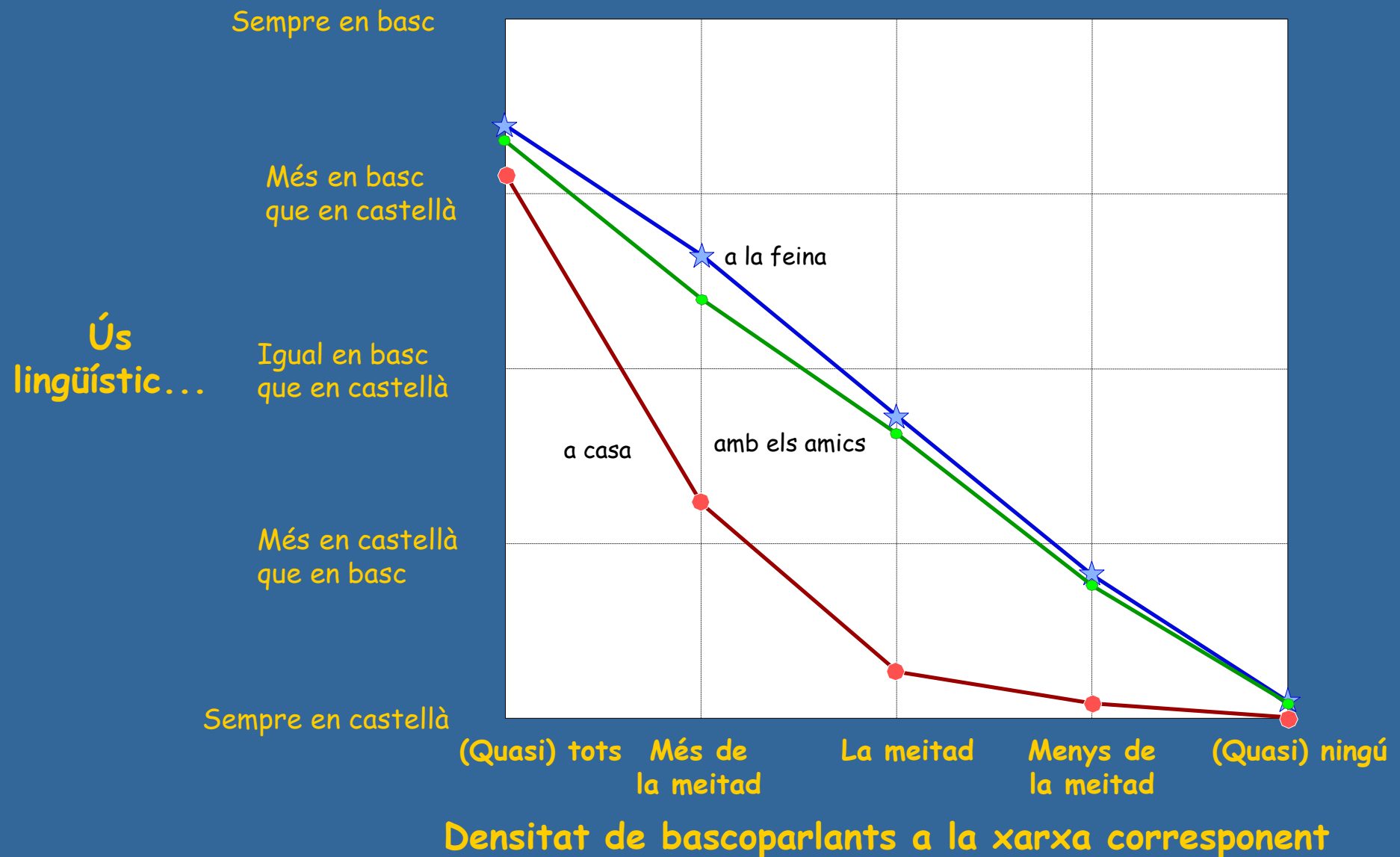
Primera llengua basc

- Parla basc Gens
- Parla basc Una mica

Font: Enquesta Sociolingüística de 1996. Govern Basc.

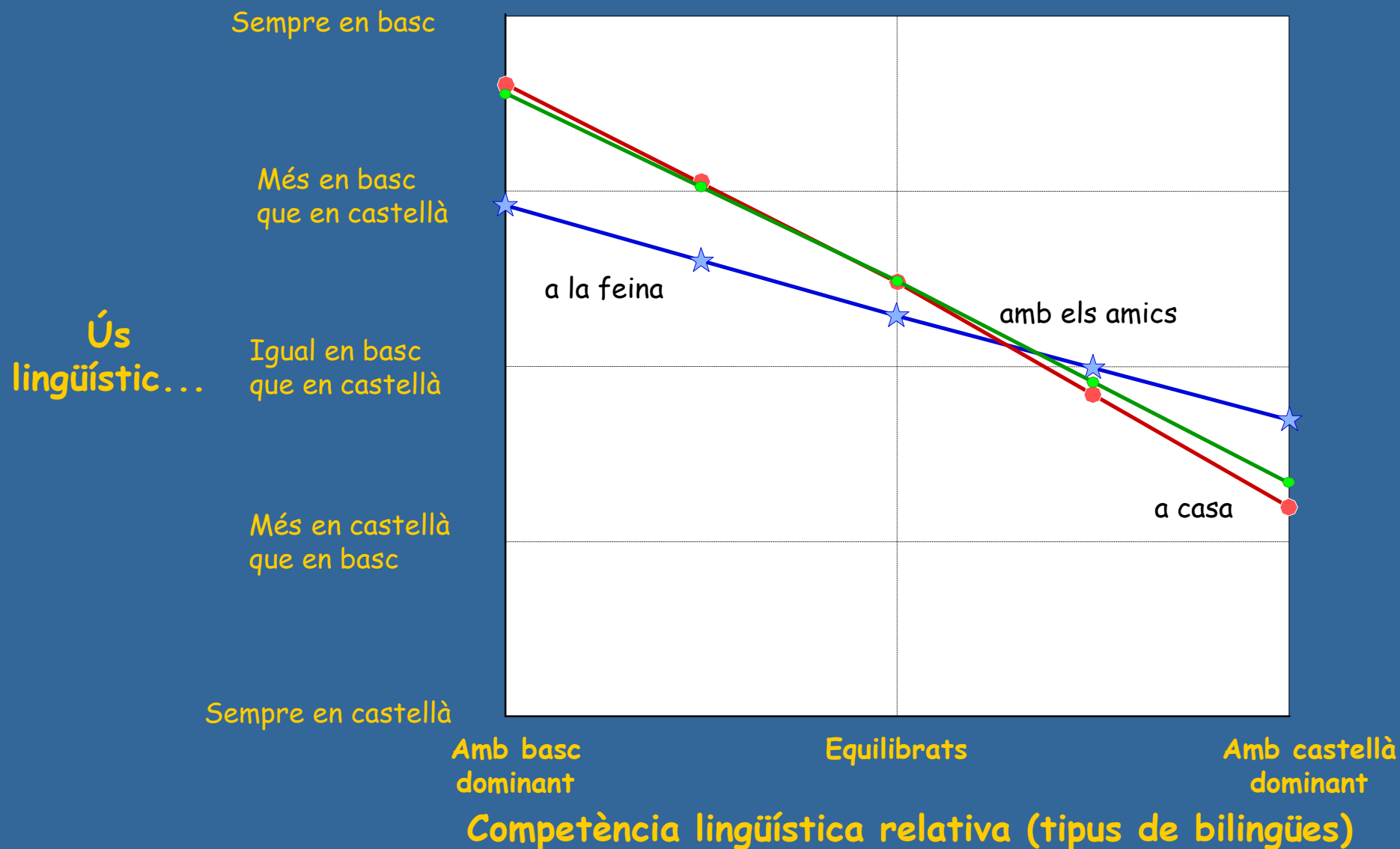

Llengua d'ús d'acord amb la densitat de bascoparlants. CAB (Només bascoparlants, 1996)

Font: Enquesta Sociolingüística de 1996. Govern Basc.

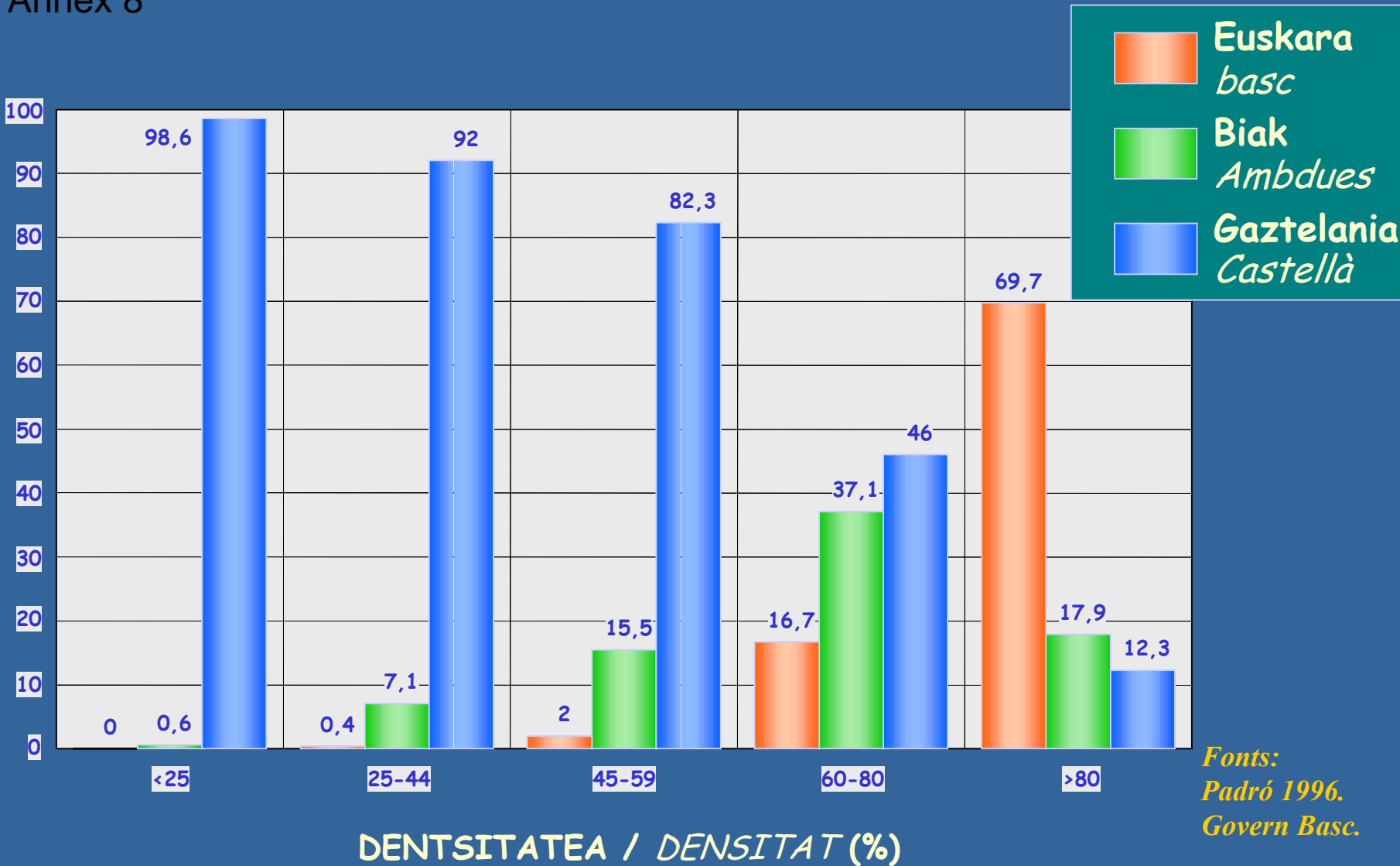
Llengua d'ús d'acord amb la competència lingüística relativa. CAB (Només bascoparlants, 1996)

Font: Enquesta Sociolingüística de 1996. Govern Basc.

Etxeko hizkuntza 1996, euskaldunen dentsitatearen arabera. EAE (%)
Llengua d'ús a casa 1996, d'acord amb la densitat de bascoparlants a casa. CAB (%)

Annex 8

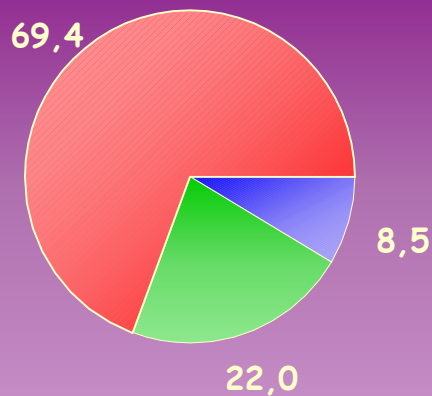
Etxeko hizkuntzaren erabileraren tipologia. EAE (%)

Tipologia de la llengua d'ús a casa. CAB (%)

Annex 9

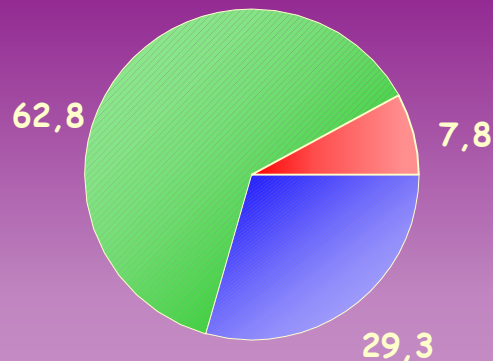
Euskaldun zaharrak

Bascoparlants

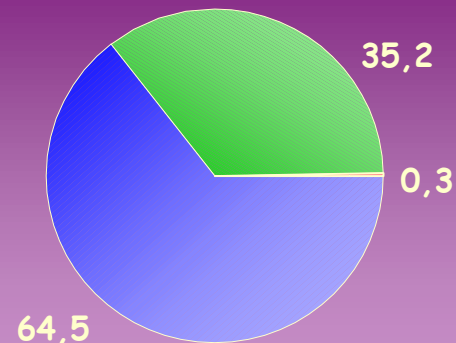
Jatorriz elebidunak

Bilingües d'origen

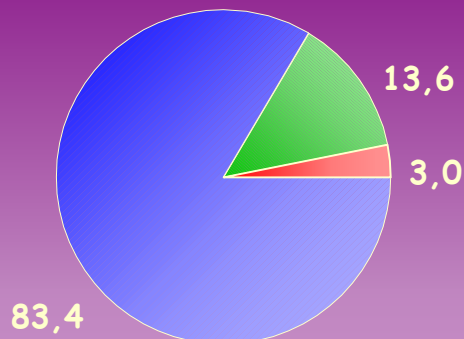
Partzialki erdaldunduak

Parcialment castellanitzats

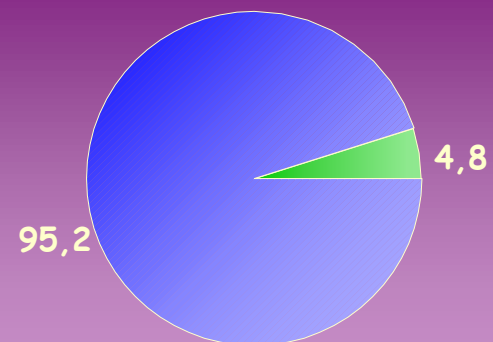
Euskaldun berriak

Neobascoparlants

Partzialki euskaldun berriak

Neobascoparlants parcials

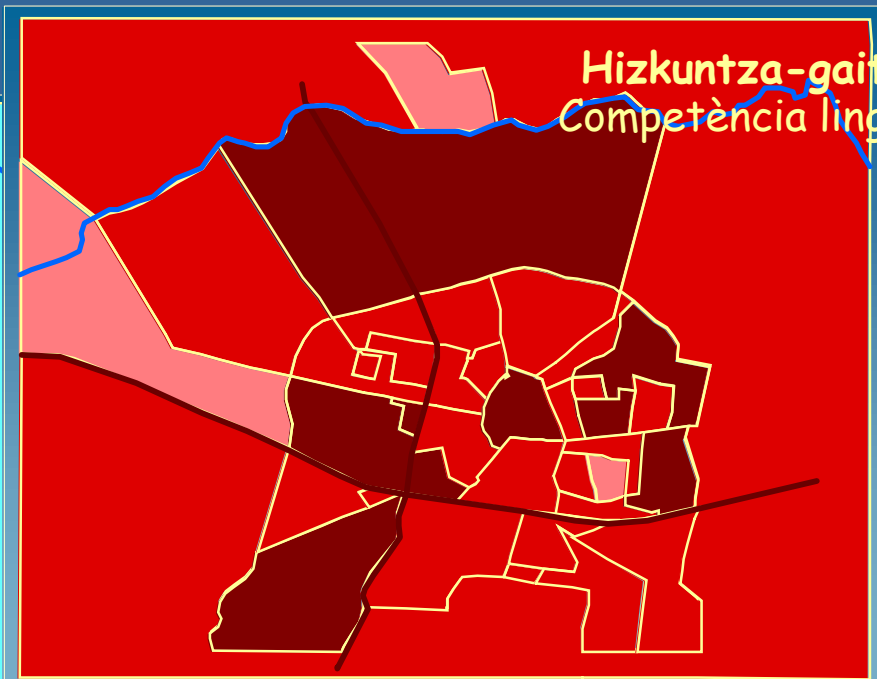
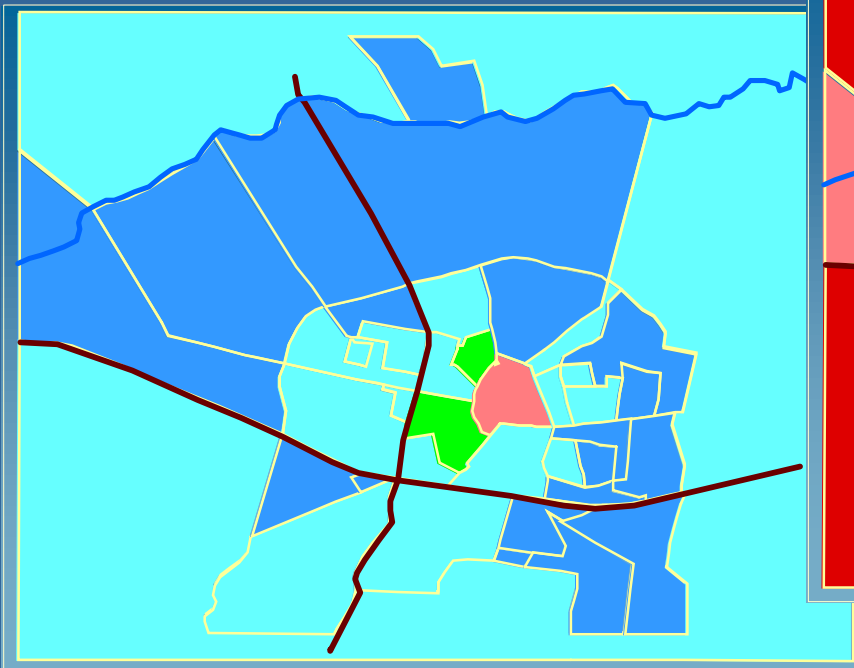
Font:
Padró 1996.
Govern Basc.

 Euskaraz aktiboak
Actius en basc

 Bietan aktiboak
Actius en ambdues

 Euskaraz pasiboak
Passius en basc

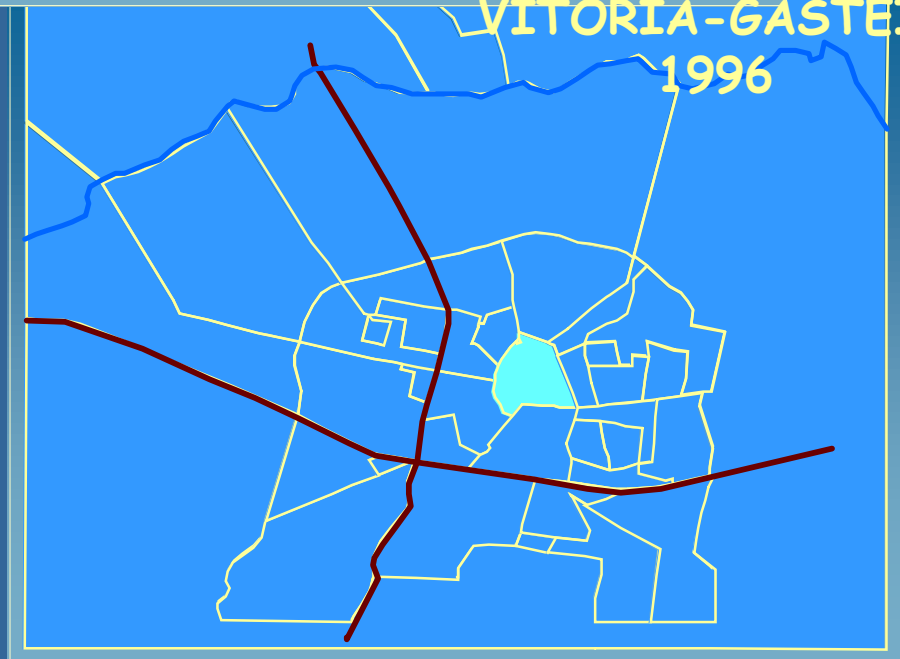
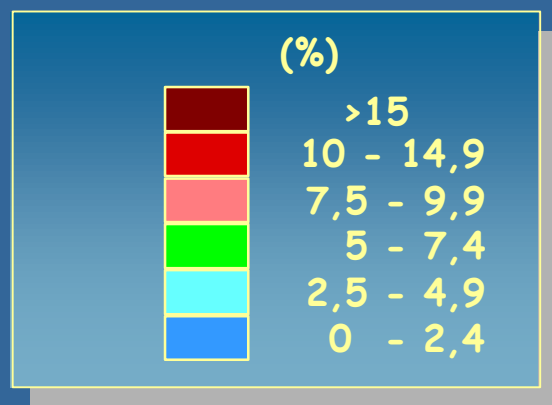
Ama-hizkuntza
Llengua materna

Hizkuntza-gaitasuna
Competència lingüística

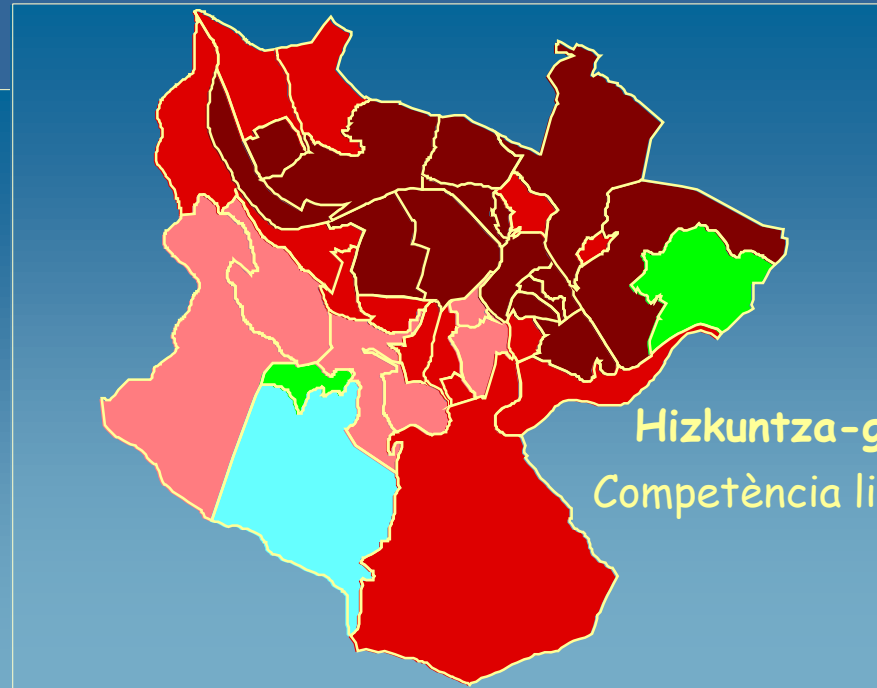
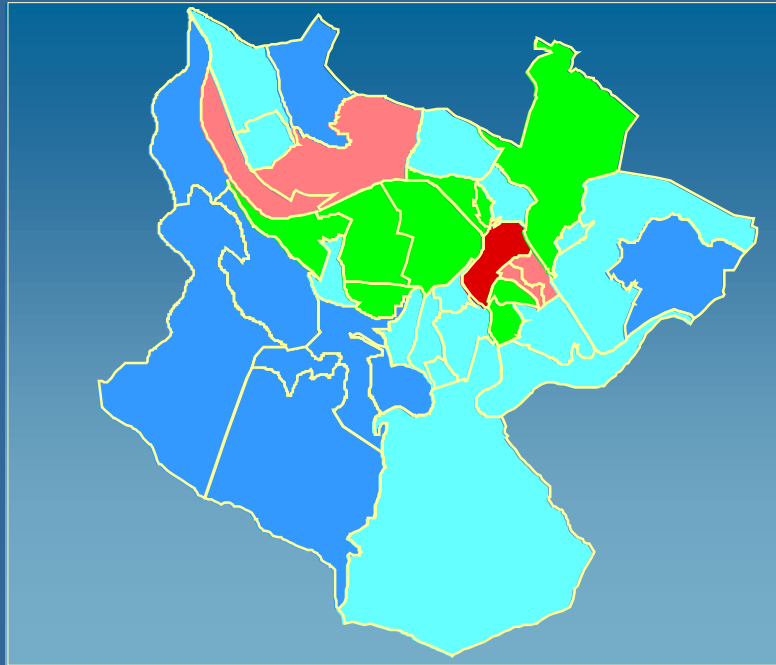
VITORIA-GASTEIZ
1996

Etxeko hizkuntza euskara
Llengua d'ús a casa basc

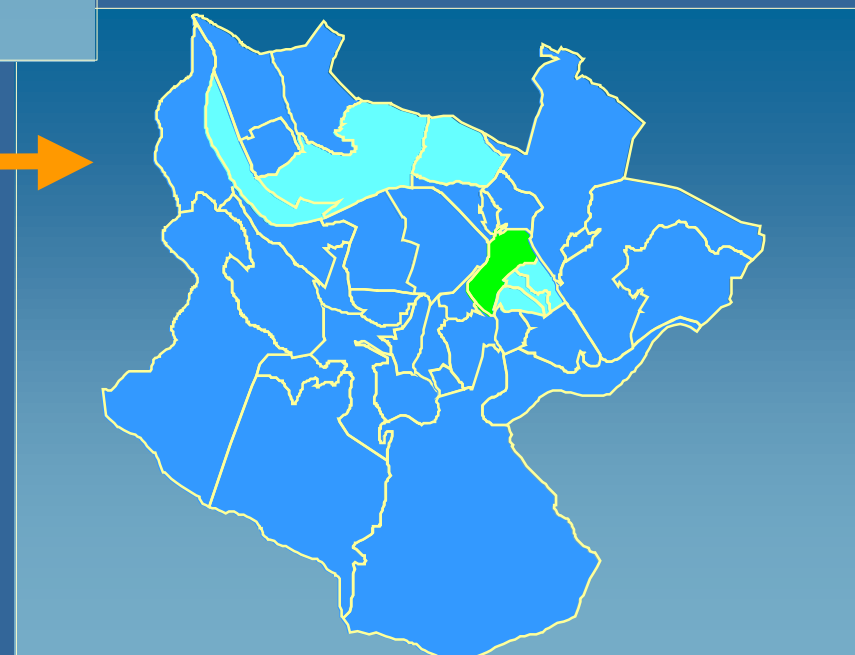
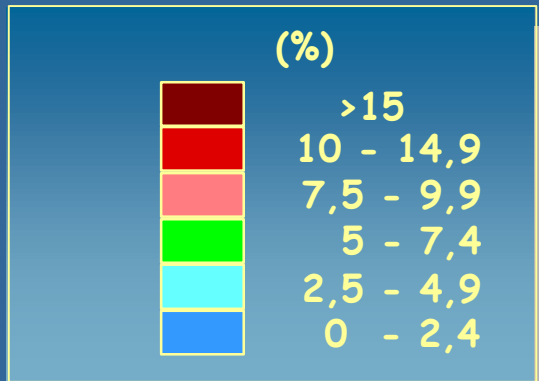
Fonts: Padró Municipal d'Habitants 1996. Govern Basc.

Ama-hizkuntza
Llengua materna

Hizkuntza-gaitasuna
Competència lingüística

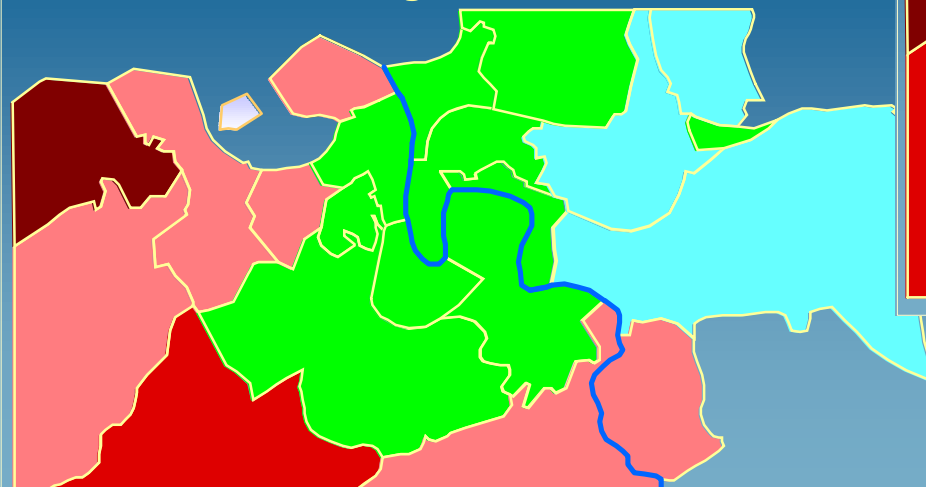
Etxeko hizkuntza euskara
Llengua d'ús a casa basc

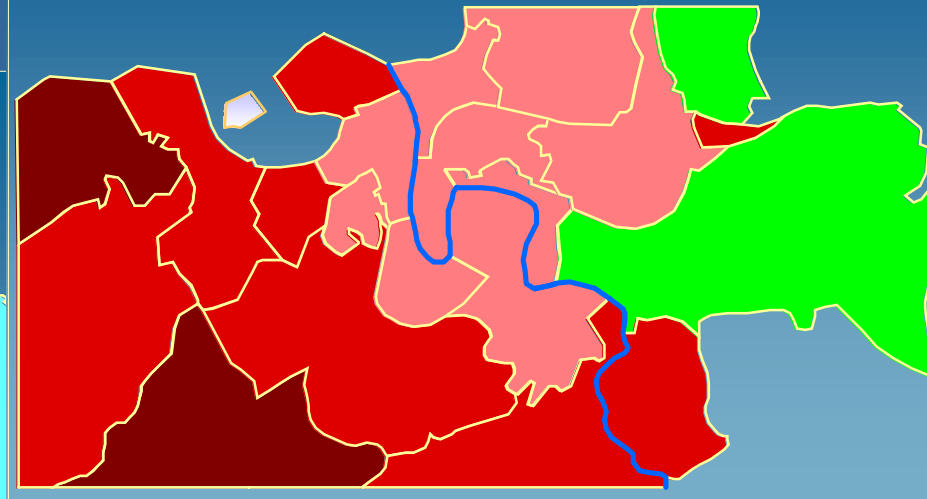
BILBAO
1996

DONOSTIA-SANT SEBASTIÀ 1996

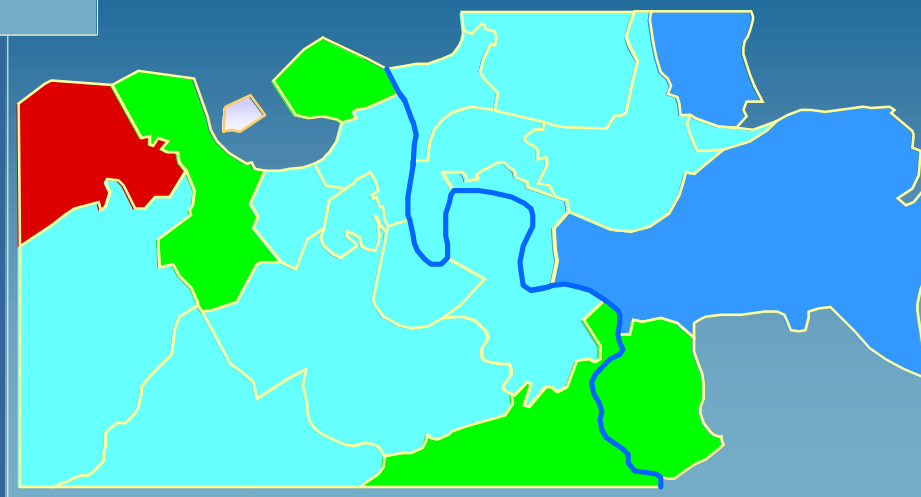
Ama-hizkuntza
Llengua materna

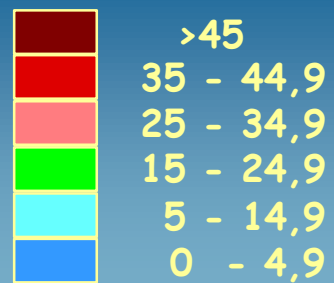
Hizkuntza-gaitasuna
Competència lingüística

Etxeko hizkuntza euskara
Llengua d'ús a casa basc

(%)

Tipologia de mobilitat lingüística dels fills nascuts entre 1966-70 d'acord amb la tipologia lingüística dels pares

Tipologia de pares

Tipus D

Ambdós bascoparlants

Tipus B reforçat

un dels pares bascoparlant i l'altre neobascoparlant

Tipus B

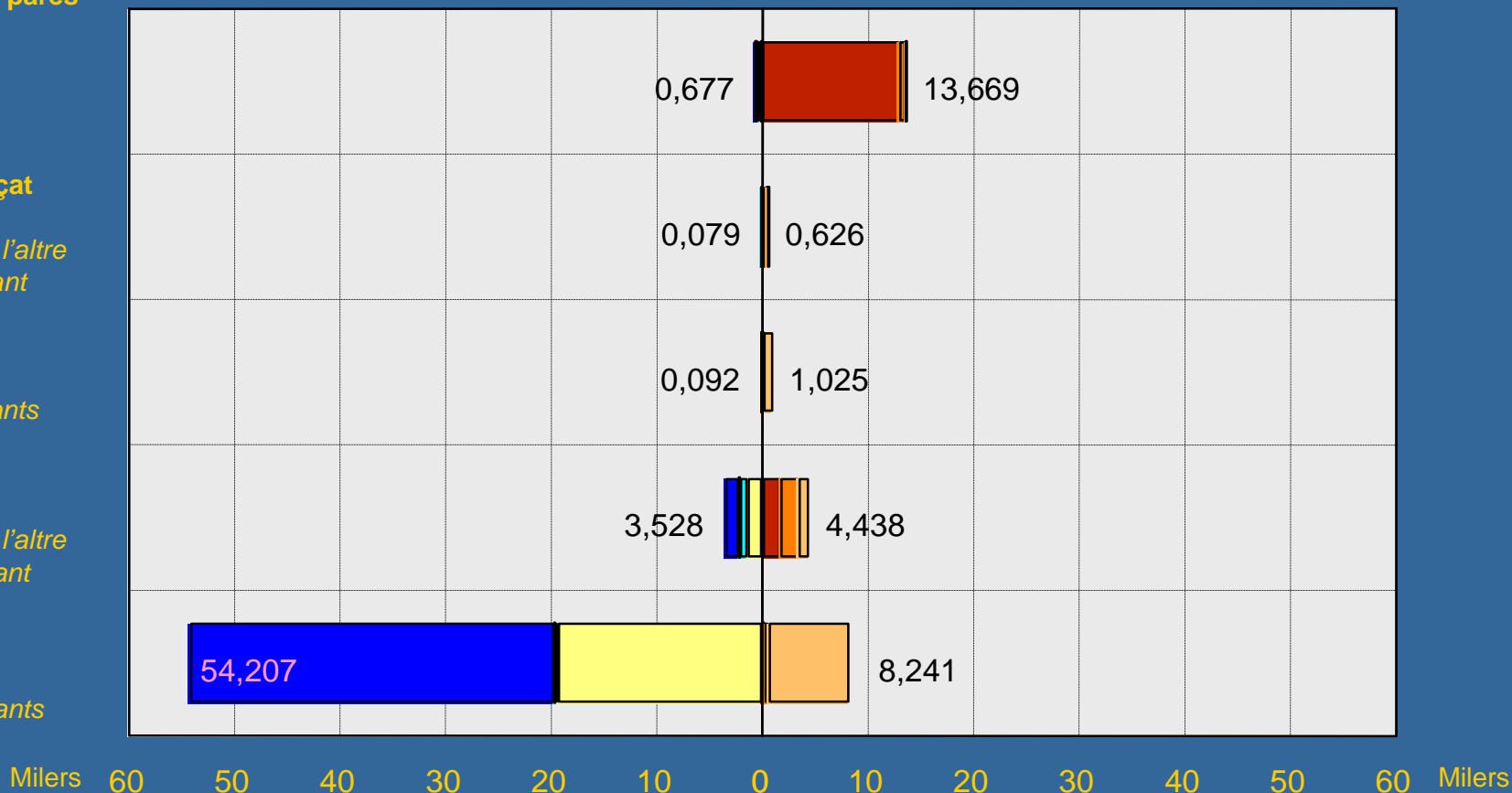
ambdós pares neobascoparlants

Tipus A

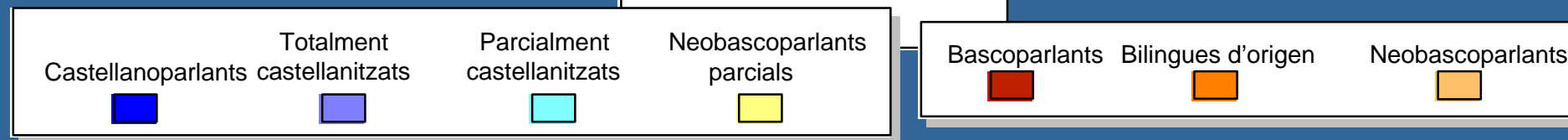
un dels pares bascoparlant i l'altre castellanoparlant

Tipus X

ambdós pares castellanoparlants

Fills nascuts entre 1966-70

Fonts: Padró Municipal d'Habitants 1996. Govern Basc.

Tipologia de mobilitat lingüística dels fills nascuts entre 1986-90 d'acord amb la tipologia lingüística dels pares

Tipologia de pares

Tipus D

*ambdós pares
bascoparlants*

0,074 9,719

Tipus B reforçat

*un dels pares
bascoparlant i l'altre
neobascoparlant*

0,046 1,746

Tipus B

*ambdós pares
neobascoparlants*

0,146 1,755

Tipus A

*un dels pares
bascoparlant i l'altre
castellanoparlant*

1,401 9,708

Tipus X

*ambdós pares
castellanoparlants*

30,659 22,261

Milers 35 30 25 20 15 10 5 0 5 10 15 20 25 30 35 Milers

Fills nascuts entre 1986-90

Totalment
Castellanoparlants castellanitzats

Parcialment
castellanitzats

Neobascoparlants
parcials

Bascoparlants

Bilingües d'origen

Neobascoparlants

Fonts: Padró Municipal d'Habitantes 1996. Govern Basc.